

Kontaktní ekzém vyvolaný přípravkem obsahujícím skořicový olej

doc. MUDr. Eliška Dastychová, CSc.

I. dermatovenerologická klinika FN u sv. Anny v Brně

Dermatol. praxi 2014; 8(2): 77–78

Obrázek 1. Eczema contactum – skořicový zábal

Skořicový éterický olej má pro mnohé protektivní účinky dosti široké využití jak v lidovém léčitelství, tak v kosmetickém průmyslu. Má výraznou hořko-sladkou kořeněnou vůni. Je doporučován u řady nejrůznějších onemocnění pro své aromaterapeutické účinky. Pro své účinky antibakteriální je používán do směsí při nachlazení, rýmě či chřipce. Vede ke zvýšenému prokrvení, proto je přidáván do krémů a masážních přípravků na „prohřátí“ svalů a kloubů např. před sportovním výkonem při ztuhlosti svalů. Je doporučován i při zažívacích obtížích, také urologických, jsou zmiňovány i jeho protektivní účinky pro posílení srdeční činnosti, zmírnění únavy a vyčerpání.

Z dermatologické „indikace“ je doporučován k léčbě celulitidy, neboť vede k rozšíření cév, tj. k lokálnímu zvýšenému prokrvení pokožky, čímž je vysvětlováno zvýšené odbourávání tukové tkáně. Přípravky s jeho obsahem se používají k masáží i k zábalům. Dále je doporučován pro své tonizující účinky ke zlepšení ochablé pleti.

Skořicový olej se získává ze skořicovníku cejlonského (syn. Cinnamomum verum), který náleží do čeledi vavřínovitých (Lauraceae). Jedná se o éterický olej, jehož hlavní součástí je skořicový aldehyd tvořící 65 – 80 % jeho obsahu, dále obsahuje skořicový alkohol, skořicovou kyselinu, skořicový acetát, α -metylskořicový aldehyd, až 10 % eugenolu, dále metyleugenol, thymol a další terpeny. Jedná se o směs potencionálních alergenů. Skořicový aldehyd, skořicový alkohol a eugenol jsou součástí směsi fragrance-mix, která je zařazena do evropské standardní sady.

Jedná se tedy o látky, jejichž schopnost senzibilizovat je známá. Tyto komponenty jsou součástí řady parfémů a parfémovaných kosmetických přípravků. Jako alergeny se mohou uplatnit také další terpeny. V rámci pravé či nepravé skupinové přecitlivělosti může pacient senzibilizovaný na některou komponentu skořicového oleje reagovat alergickou reakcí také na další látky přírodní povahy, které danou či chemicky podobnou komponentu obsahují. Patří k nim např. peruánský balzám, dehty, kafr, bergamotový olej a další.

Zdrojem skořicového oleje pocházejícího z Číny je Cinnamomum aromaticum, obsahuje také kumarin. Kumarin se vyskytuje dosti často v parfémtech a parfémovaných kosmetických přípravcích. Jeho senzibilizující účinek je rovněž

znám, může vyvolat i reakce fyto toxické a fotoalergické. Je obsahovou součástí směsi vonných komponent fragrance-mix II, která byla zařazena do evropské standardní sady v roce 2008.

Na I. dermatovenerologické klinice ve FN u sv. Anny v Brně jsme léčili 61letou pacientku s rozsáhlým ekzémem, u které byl v době lázeňské léčby použit přípravek obsahující skořicový olej k „léčbě“ celulitidy formou okluzivních zábalů.

Popis případu

V osobní anamnéze udává od 5 asi do 20 let neurodermitidu na předních stranách bérců a v krajině sakrální, další onemocnění počítaná k atopickému syndromu v rodinné ani osobní anamnéze neuvádí.

Obrázek 2. Epikutánní testy – alergické reakce

V průběhu pobytu v lázních byl dle sdělení pacientky aplikován „zábal“ s přípravkem obsahujícím skořicový olej na břicho a stehna do okluze trvající asi 30 minut. S odstupem několika hodin po skončení zábalu se postupně rozvinul makulopapulózní exantém s výraznou urtikariální komponentou. Lázeňskou léčbu z těchto důvodů ihned ukončila a příslušným dermatologem byla odeslána k hospitalizaci na kliniku.

Při přijetí byl exantém makulopapulózního charakteru s urtikariální komponentou lokalizován v oblasti trupu a stehen, tj. v místě aplikace zábalu (obrázek 1).

Byla zahájena terapie Hydrocortisonem v infuzi 200 mg denně (celková dávka 1 200 mg) s následnou terapií Prednisonem od počáteční dávky 30 mg s postupným snižováním, další terapie antihistaminika Flonidan, Dithiaden, dále Ranisan (antiulcerosum, antagonist histaminových H_2 -receptorů). Lokálně byl aplikován Dermovate krém. Z hospitalizace byla pacientka propuštěna po 9 dnech, dále se léčila ambulantně. Celková doba terapie kortikosteroidy byla 37 dní.

Po odeznění exantému byly s odstupem času provedeny epikutánní testy evropské standardní sady – zjištěna senzibilizace na neomycinsulfát+++ (v anamnéze před lety ekzém po aplikaci Ophtalmo-framyoinu – oční kapky) a na fragrance-mix+++. Epikutánní test s emulzí obsahující skořicový olej (testováno v 10% koncentraci v Oleum

Helianthi) byl pozitivní+++ . Testy s jednotlivými komponentami fragrance-mix (obsahuje: geraniol 2% vaz., α -amyl-skořicový aldehyd 2% vaz., hydroxycitronellal 2% vaz., skořicový aldehyd 1% vaz., eugenol 2% vaz., oak moss absolute 2% vaz., skořicový alkohol 2% vaz., isoeugenol 2% vaz., jako emulgátor sorbitan sesquioleát 20% vaz.) – byla zjištěna alergická reakce na skořicový aldehyd+++ a α -amyl skořicový aldehyd+++ (obrázek 2). V testech s vybranými komponentami přípravků kosmetických a farmaceutických byla zjištěna senzibilizace na Amerchol L101++.

Souhrn

Byla prokázána kontaktní přecitlivělost na emulzi obsahující skořicový olej, s tím souvisí zjištěná senzibilizace na fragrance-mix, která obsahuje skořicový aldehyd a v rámci skupinové přecitlivělosti byl pozitivní test také na α -amyl skořicový aldehyd.

Dále byla zjištěna přecitlivělost na neomycin – jedná se o reakci anamnestickou, před lety pacientka používala Ophtalmo-framyoinu kapky, po kterých vznikl ekzém na víčkách očních. Dále byla zjištěna přecitlivělost na Amerchol L101 – používá se jako emulgátor v přípravcích kosmetických a také v průmyslové oblasti – nejspíše jde o projev latentní přecitlivělosti (Amerchol L101 obsahuje také alkoholy vosku ovčí vlny, tyto byly přítomny také v emulzi obsahující skořicový olej, který paci-

entka používala v době lázeňské léčby a které jsou přítomny v krému Nivea Vissage Q10 – noční krém, který pacientka v současné době toleruje, ale přesto je vhodné tento krém raději z používání vyřadit).

Pacientka byla poučena, aby nepoužívala přípravky obsahující skořicový olej a obecně deriváty skořicové kyseliny, které jsou součástí mnoha parfémů a také dalších éterických olejů a propolisu. Z preventivních důvodů je vhodné nepoužívat kosmetické přípravky parfémované a obecně obsahující látky přírodní povahy, nepoužívat kosmetické přípravky obsahující emulgátor Amerchol L101a jeho komponentu alkoholy vosku ovčí vlny – alkoholes adipis lanae, nepoužívat přípravky obsahující neomycin.

Skořicový olej má jistě řadu účinků protektivních, ale z dermatologického hlediska je nutno na něj pohlížet také jako na směs možných kontaktních alergenů.

Článek přijat redakcí: 22. 5. 2014

Článek přijat k publikaci: 12. 6. 2014

doc. MUDr. Eliška Dastychová, CSc.

I. dermatovenerologická klinika FN
u sv. Anny v Brně
Pekařská 53, 656 91 Brno
eliska.dastychova@fnusa.cz

